

IRAK TÜRKMENLERİNDEN BİR ŞAİR: ESAD NAİB

Önder Saatçi

Türk dünyasında, coğrafi bakımdan bize en yakın Türk topluluğu Irak Türkmenleridir. Ama ne yazık ki bu Türk topluluğu hakkındaki bilgilerimiz pek azdır. Hele hele onun dili, kültürü ve edebiyatı söz konusu olunca toplumumuzdaki bilgi eksikliği cehalet derecesine kadar varmaktadır. Bu cehalet yalnız eğitimsiz sınıf için değil, eğitilmiş sınıf için de söz konusudur. Bu yazıda elimizden geldiğince bu Türk topluluğunda yetişmiş bir şairi, Esad Naib'i tanıtmaya, onun vesilesiyle de Irak Türkmenlerinin kültür ve edebiyatı hakkında fikir vermeye çalışacağız.

Esad Naib 1900 yılında Kerkük'te doğmuştur. Naib'in eğitiminde ilk durak mahalle mektebidir. Burada küçük yaşta Kur'an-ı Kerim'i hetmeder. Ayrıca Türkçe Mevlit, Küçük İnşa ve Güldeste gibi klasik eserleri okur. Babasından da hem Sadi'nin Gülistan'ını hem de Arapça ve Farsçayı öğrenir. Osmanlı Kerkük'ünde klasik eğitiminin yanı sıra resmî örgün eğitime de devam eder. İlk mektebi, rüşdiyeyi (orta okul) ve idadiyi tamamlayarak sultanî mektebine yazılır; ama Birinci Cihan Harbi'nin başlaması bu okulun kapanmasına ve Esad Naib'in eğitiminin yarım kalmasına yol açar. 1921'de ise öğretmenliğe başlar ve 1963'te meslek hayatını tamamlayarak emekliye ayrılır. Emekliliğinde Bağdat'a yerleşen şairimizin Kerkük'le olan bağı hiç kopmaz. Kerkük'e gidiş gelişleri uzun yıllar devam eder ve 1992'de Hakk'ın rahmetine kavuşur.

Naib'in edebî kişiliğinden söz ederken yukarıda sözünü ettiğimiz eğitim durumunu hatırlatmak gereklidir. Esad Naib devrin şartlarında çok iyi bir eğitim almıştır. Onun şairliğini etkileyen bir diğer faktör de tahsilini Türkçeye yapmış olmasıdır. Bu durum onun dile hâkimiyetini sağlamıştır. Naib'in olgunluk çağları Irak Türkmen edebiyatında da yenileşme cereyanlarının ve atılımlarının başladığı devirdir. 1950'ye kadar Irak Türkmen şairleri daha çok klasik edebî anlayışla ürünler verirken bu tarihten itibaren artık yenileşme akımı başlamıştır. Pek çok şair gibi Naib de bu süreçte hem dilini sadeleştirmiş hem de aruzdan heceye yönelmiştir. Şiir dilindeki sadeleşmeyi o derece benimsemiştir ki divan tarzında yazdığı şiirlerin aruzla yazıldığı hiç belli olmaz.

Önceleri Servet-i Fünûn şairlerinden ve bilhassa Tevfik Fikret'ten etkilenen şair zamanla Yahya Kemal ve beş hececilerden Faruk Nafiz ve Orhan Seyfi'nin takipçisi olur. Ancak onun bu takipçiliği pasif bir taklitçiliğin çok çok ötesine geçmiş ve bu şairlerin belli başlı şiirlerine nazire denebilecek şiirler yazmıştır. Mesela, *Pınar* başlıklı şiiri Faruk Nafiz'in "Çoban Çeşmesi"ne âdeta bir naziredir. *Bir Hatıra* şiiri de Yahya Kemal'in "Kalbim yine üzgün, seni andım da derinden" mısraıyla başlayan şarkısına bir nazire değerindedir.

Esad Naib'in şiirlerinde işlediği belli başlı konular aşk, bahar, saz, gül, bülbül gibi Türk edebiyatının klişeleşmiş konularıdır. Ancak şair bunları derin bir duygulanmayla ve samimi bir üslupla dile getirir. Şiirlerindeki canlı tasvirler ve hüsn-i ta'liller de söyleyişini güzelleştiren ve zenginleştiren unsurlardır. Esad Naib için rahatlıkla lirik ve pastoral bir şair demek mümkündür. Onun şiirlerinde karamsarlık ve bedbinlikten ziyade yaşama sevinci vardır. Bu yüzden onun şiirleri bir çırpıda insanı sarıveren mısralarla doludur. Ayrıca zarif ve ince anlatımı onun ifade gücünün ve Türkçeye olan hâkimiyetinin göstergesidir.

Esad Naib Irak Türkmen edebiyatında aruzla da çok güzel şiirler yazmıştır. Hatta ünlü Kerküklü araştırmacı Ata Terzibaşı'ya göre, onun aruzla yazdığı şiirlerindeki heyecan daha yüksektir. Bunun farkında olan şair de Terzibaşı'nın bu kanaatini kabullenmekle beraber yine de Irak Türkmen edebiyatındaki yenileşme hareketine ayak uydurmaktan geri kalmamıştır. Aslında, Naib'te gördüğümüz bu, yenileşmeye açık tavır pek çok Irak Türkmen şairi (Reşit Akif Hürmüzlü, Sait Besim Demirci, Nazım Refik Koçak, Tevfik Celal Orhan, Abdulhakîm Mustafa Rejioğlu) için de geçerlidir ve bunun ardında Türkiye'deki şiir akımlarının ve dildeki gelişmelerin de rolü vardır. Her ne kadar Irak Türkmenleri, Osmanlı'dan koparıldıktan sonra anavatandan uzak kalmışlarsa da Türkiye'deki bütün edebî ve fikrî gelişmeleri, biraz gecikmeyle de olsa yakından takip etmişlerdir. Bu takip bir bakıma, onların anavatana olan hasretlerini dindirmenin de bir yoludur.

Esat Naib karakteriyle de gönülleri fethetmesini bilmiştir. Nüktedan (esprili) ve şakacı bir insan olan şair çevresindeki insanları hiçbir zaman incitmemiş ve kimsenin aleyhinde konuştuğu görülmemiştir. Kerkük'e her gelişinde dostlarını arar, Bağdat'taki evinde de edebî sohbetlerinde dostlarıyla beraber olurdu. Bayramlarda dostlarına gönderdiği tebrik kartlarına küçük şiir parçaları yazarak da onların gönüllerini almasını bilirdi.

Esat Naib şiirlerinin çoğunu ilkin Necme, sonraları İleri, Kerkük, Âfak, Beşir, Kardeşlik gibi gazete ve dergilerde yayınlamıştır. Bunlar Irak Türkmenlerinin 20. asır boyunca Kerkük ve Bağdat'ta çıkardıkları belli başlı yayın organlarıdır. Bazı şiirleri de Türkiye'de, Fuzuli ve Yeşil Ada dergilerinde yayınlanmıştır. Şairin ayrıca Azerbaycan, Türkmenistan ve Özbekistan'daki edebî dergilerde de bazı şiirleri okuyucuyla buluşmuştur.

Naib'in şiirleri daha sonra şu kitaplarda toplamıştır:

Zamanın Eli:

88 sayfalık küçük bir kitap olup daha çok hece vezniyle yazdığı şiir örneklerini barındırır. Irak Kültür ve Tanıtma Bakanlığınca 1985 yılında Bağdat'ta basılmıştır.

Yapraklar:

168 sayfalık bu kitap daha çok aruz vezniyle yazılmış şiirlerden oluşmuştur. Bağdat Türkmen Kardeşlik Ocağı yayınlarından olan kitap 1986'da Bağdat'ta basılmıştır.

Armağan:

Daha çok öğrencilere hitap eden bu eser 80 sayfadan oluşmuştur. Kitapta bazı Nasreddin Hoca ve Bektaşî fıkraları ile hayvan masalları ve bazı nükteler (anekdotlar) manzum bir şekilde anlatılmıştır. Eser Irak Kültür Bakanlığınca 1998'de basılmıştır.

Kerkük Nükteleri:

Düz yazı biçiminde olup halk ağzından derlenmiş bir yığın fıkra ve anekdottan oluşur. Şair her bir parçanın sonunda ona uygun bir beyit de yazmıştır. Eser iki cilt hâlinde tasarlanmışsa da ancak birinci cildi yayınlanabilmiştir (Bağdat, 1973).

Bununla yanı sıra, şairin basılmayan eserleri de vardır ki bunlar, Ömer Hayyam'dan manzum bir şekilde çevrilmiş bazı rubailerden oluşan yazma bir kitap ile Keşkül adını verdiği ve birçok yayınlanmamış şiirinin toplandığı bir taslak, ayrıca baskıya hazır hâlde bulunan Kerkük Nükteleri'nin ikinci cildir.

KAYNAKLAR:

AKKOYUNLU, Ziyat "Irak Türk Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı*, 4.cilt, Edebiyat, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 1998, s. 121-134.

BAYAT, Fazıl Mehdi, *Irak'ta Türkmen Edebiyatı Tarihi (1958-1968)*, Türkmen Kardeşlik Ocağı yayınları, Bağdat 1984, s. 117-125.

MÜFTİ, Ali Hüseyin, "Irak Türkmen Çağdaş Şairi Esad Naib'in Yapraklar Adlı Divanı", *Kardeşlik*, Eylül-Ekim 2008(S: 229-230), s. 41-44

SAATÇI, Suphi, "Irak (Kerkük) Yazılı Türk Edebiyatı", *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* (6. cilt), T.C. Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara 1997, s. 419-423.

TERZİBAŞI, Ata, *Kerkük Şairleri*(3. Cilt), Ötüken Yayınları, İstanbul 2013, s. 174-198.